

БІБЛІЯТЭКІ Ў ФАРМІРАВАННІ ІНАВАЦЫЙНАГА АСЯРОДДЗЯ ДЛЯ РАЗВІЦЦЯ НАВУКІ, АДУКАЦЫІ І БІЗНЕСУ

З 27 па 29 кастрычніка 2010 г. у Мінску на базе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі прайшлі VI Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні, якія ўжо сталі традыцыйнымі. Тэма канферэнцыі сёлета была вызначана як «Бібліятэкі ў фарміраванні інавацыйнага асяроддзя для развіцця навукі, адукацыі і бізнесу». Такі акцэнт быў зроблены не выпадкова. У сучасным постіндустрыяльным грамадстве менавіта інфармацыйнае забеспячэнне адыгрывае ключавую ролю ў развіцці навукі, удасканаленні вытворчасці, вядзенні бізнесу. У сувязі з гэтым сучасны этап сацыякультурнага развіцця чалавецтва атрымаў назву «інфармацыйнае грамадства».

Пытанню падтрымкі развіцця інфармацыйнага грамадства ў апошнія гады надаецца значная ўвага ў многіх дзяржавах свету, у тым ліку і ў Беларусі. Яркі таму пацвярджэннем з'яўляецца прыняцце ў 2010 г. Саветам міністраў Рэспублікі Беларусь «Стратэгіі развіцця інфармацыйнага грамадства ў Беларусі да 2015 г. і плана першачарговых мер па яе рэалізацыі на 2010 г.». Вынікам работы над Стратэгіяй стала распрацоўка «Нацыянальнай праграмы паскоранага развіцця паслуг у вобласці інфармацыйных тэхналогій на 2011–2015 гг.». Гэта буйная праграма сваёй мэтай мае рэалізацыю дзяржаўнай інфармацыйнай палітыкі, якая будзе садзейнічаць развіццю інфармацыйнага грамадства на інавацыйнай аснове. Безумоўна, убаку ад гэтага працэсу не могуць заставацца бібліятэкі, якія з'яўляюцца адным з найважнейшых сацыяльных інстытутаў і займаюць вядучае месца ў інфармацыйна-камунікацыйнай інфраструктуры грамадства. Такая сітуацыя патрабуе вывучэння бібліятэкамі ўласнага і замежнага вопыту, узважанага планавання сваёй дзейнасці на бліжэйшую будучыню з улікам значнасці той адказнасці, якую яны нясуць за фарміраванне інфармацыйнай культуры грамадства.

Менавіта таму асноўнай мэтай, якую ставілі перад сабою арганізатары VI Міжнародных кнігазнаўчых чытанняў, было вызначэнне ролі бібліятэкі ў інфармацыйным забеспячэнні і фарміраванні інавацыйнага асяроддзя для развіцця навукі, адукацыі і бізнесу. У адпаведнасці з пастаўленай мэтай для разгляду на канферэнцыі былі прапанаваны наступныя тэмы:

– інавацыйная стратэгія развіцця грамадства і роля бібліятэк у яе падтрымцы і развіцці;

– інфармацыйнае забеспячэнне інавацыйных дзяржаўных і міжнародных праектаў у сферы навукі, адукацыі і бізнесу;

– развіццё ўзаемадзеяння паміж установамі культуры, навукі, адукацыі і бізнесу для станаўлення інавацыйнага асяроддзя грамадства і яго ўстойлівага развіцця;

– бібліятэка як сістэмаўтваральны элемент інфармацыйнай інфраструктуры грамадства;

– інаватыка ў бібліятэках: стан і перспектывы развіцця;

– удасканаленне заканадаўчай базы і сістэмы дзяржаўнага рэгулявання для стварэння інавацыйнага асяроддзя развіцця бібліятэк;

– дзейнасць бібліятэк па рэалізацыі права грамадзян на вольны доступ да інфармацыі і ведаў;

– інфармацыйна-бібліятэчнае абслугоўванне вытворчай і невытворчай сфер народнай гаспадаркі;

– навуковае і кадравае забеспячэнне інавацыйнага развіцця бібліятэчнай справы;

– кніга Беларусі: мінулае, сучаснасць, будучыня.

Шырокім спектрам пытанняў, разглядаемых у рамках канферэнцыі, была абумоўлена значная цікавасць да яе з боку дзяржаўных структур, СМІ, грамадскасці. Канферэнцыя была арганізавана Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі пры садзейнічанні Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі, Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі, а таксама ЮНЕСКА і Пасольства ЗША ў Рэспубліцы Беларусь. Да таго ж, VI Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні праходзілі ў цесным супрацоўніцтве з Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі і Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў. Усё гэта дазволіла найбольш поўна і ўсебакова разгледзець ролю бібліятэк у фарміраванні інавацыйнага асяроддзя для развіцця навукі, адукацыі і бізнесу.

У рабоце канферэнцыі прынялі ўдзел вядучыя спецыялісты найбуйнейшых бібліятэчных, адукацыйных і навукова-даследчых устаноў, а таксама прадстаўнікі заканадаўчай і выканаўчай улады, грамадскіх аб'яднанняў, вытворцы інфармацыйнай

прадукцыі з Беларусі, Іарданіі, Ірака, Літвы, Малдовы, Польшчы, Расіі, ЗША, Таджыкістана, Украіны – усяго каля 400 удзельнікаў.

Напярэдадні асноўнай часткі работы канферэнцыі 27 кастрычніка 2010 г. прайшлі пасяджэнне Міжнароднага круглага стала па развіцці праекта віртуальнай рэканструкцыі бібліятэкі роду Сапегаў і пасяджэнне круглага стала «Бібліятэкі Рэспублікі Беларусь: вынікі дзейнасці і перспектывы развіцця». На першым з іх быў створаны міжнародны калегіяльны орган, прызначаны для каардынацыі дзейнасці розных устаноў Беларусі і замежных краін па вывучэнні, бібліяграфічнай рэканструкцыі і алічбоўцы дакументальнай спадчыны вядомага ва Усходняй Еўропе шляхецкага роду Сапегаў. На другім пасяджэнні, якое прайшло пры ўдзеле прадстаўнікоў выканаўчай улады, кіраўніцтва шэрагу арганізацый-партнёраў і шырокай бібліятэчнай грамадскасці з усіх рэгіёнаў краіны, былі разгледжаны вынікі дзейнасці бібліятэк Рэспублікі Беларусь за 2006–2010 гг. і найбольш актуальныя пытанні планавання развіцця галіны на бліжэйшыя пяць гадоў.

Асноўная праграма VI Міжнародных кнігазнаўчых чытанняў уключала пленарнае пасяджэнне, пасяджэнні двух круглых сталоў, фокуснага семінара і трох секцый. Усяго было заслухана 65 дакладаў. Таксама ў рамках канферэнцыі адбылася выставачная сесія з удзелам найбуйнейшых выдавецтваў Рэспублікі Беларусь, айчынных і замежных вытворцаў і пастаўшчыкоў электронных інфармацыйных рэсурсаў, а таксама рэспубліканскіх унітарных прадпрыемстваў «Белпошта» і «Белсаюздрук». У экспазіцыйнай частцы былі прадстаўлены кніжныя і мастацкія выставы, арганізавана прэзентацыя навінак нацыянальнага кнігавыдання.

Па традыцыі пленарнае пасяджэнне адкрыў абгульняючы даклад старшыні арганізацыйнага камітэта канферэнцыі, прэзідэнта Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі, дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Р.С. Матульскага. У яго дакладзе «Буйнейшыя кніжныя зборы Беларусі і фарміраванне сістэмы нацыянальных каштоўнасцей – аксіялагічнай асновы інавацый у навучы, адукацыі і бізнесе» адзначана, што ўсе чалавечыя веды шмат стагоддзяў знаходзілі адлюстраванне ў кнігах, а яны на працягу стагоддзяў збіраліся ў кніжныя калекцыі – бібліятэкі. Таму менавіта ў кніжных фондах захоўваліся і перадаваліся праз стагоддзі назапашаныя веды, народная мудрасць, а на іх аснове фарміравалася сістэма каштоўнасцей як усяго грамадства, так і асобных індывідаў. Усё гэта дазваляе лічыць бібліятэкі найважнейшым сацыяльным інстытутам, які забяспечвае перадачу назапашаных чалавечым ведаў паміж асобнымі людзьмі, народамі, пакаленнямі, а таму з'яўляецца асновай для інавацыйнага развіцця сусветнай супольнасці.

Надзвычай змястоўным было і пленарнае выступленне старшыні Міжурдавага савета Праграмы ЮНЕСКА «Інфармацыя для ўсіх» Я.І. Кузьміна. Докладчык прадставіў дзейнасць па забеспячэнні захаванасці інфармацыі як адзін з прыярытэтаў стратэгічнага плана Праграмы «Інфармацыя для ўсіх». Значная цікаvasць у аўдыторыі была выклікана дакладам генеральнага дырэктара Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі, загадчыцы аддзела Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі Г.А. Райковай. Яе даклад быў прысвечаны праектнай дзейнасці Асамблеі ў фарміраванні адзінай інфармацыйнай прасторы. У ім былі пазначаны асноўныя напрамкі працы найбуйнейшых бібліятэк краін – удзельніц СНД у сферы фарміравання інфармацыйна-камунікацыйнай інфраструктуры грамадства, а таксама разгледжана роля Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі як каардынатара сумесных намаганняў у гэтым кірунку. Асобна ўвага ўдзельнікаў канферэнцыі была прыцягнута да выступлення Р. Гудаўскаса, генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Літвы ім. М. Мажвідаса, які ахарактарызаваў ролю нацыянальных бібліятэк у фарміраванні канкурэнтных пераваг нацый як надзвычай вялікую. Ён таксама адзначыў, што нацыянальныя бібліятэкі, у канчатковым рахунку, не змогуць дасягнуць у сучасных умовах сур'ёзнага поспеху, пакуль яны не пераарыентуюць стратэгію ўласнай дзейнасці на інавацыйнае развіццё.

У кантэксце інавацыйнага развіцця дзейнасці бібліятэк вялікае значэнне набылі пытанні выпрацоўкі аптымальных шляхоў фарміравання электронных бібліятэк на аснове карпаратыўнага партнёрства з шэрагам нацыянальных бібліятэк замежных краін. Гэтыя пытанні былі разгледжаны на пасяджэнні прадстаўнічага міжнароднага круглага стала «Электронныя бібліятэкі: фарміраванне і выкарыстанне». Высокі статус названага мерапрыемства быў падкрэслены ўдзелам у ім прадстаўнікоў адміністрацый нацыянальных бібліятэк Польшчы (намеснік дырэктара К. Сяляска), Расіі (вучоны сакратар Прэзідэнцкай бібліятэкі ім. Б.М. Ельцына А.В. Смоліна), Літвы (намеснік дырэктара Р. Варэне-Янсана), Кыргызстана (намеснік дырэктара К.Н. Аліпава), а таксама дырэктара Цэнтральнай навуковай бібліятэкі ім. І. Гандзі Акадэміі навук Рэспублікі Таджыкістан (дырэктар А.А. Аслітдзінава), якія прадставілі шырокай публіцы найбольш значныя дасягненні ўласных дзяржаў у вобласці фарміравання электронных бібліятэк. Загадчыца аддзела электроннай бібліятэкі Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі Н.Р. Давыдава таксама прайнфармавала аб праблемах і шляхах іх пераадолення пры распрацоўцы адной з найбуйнейшых электронных бібліятэк на прасторы СНД.

Асаблівая цікаvasць удзельнікаў круглага стала была выклікана дакладамі кантэнт-менеджара Сусветнай лічбавай бібліятэкі С. Босціан, генеральнага дырэктара Нацыянальнага інфармацыйна-бібліятэчнага цэнтра «ЛІБНЕТ» Б.Р. Логінава і выканаўчага дырэктара Асацыяцыі рэгіянальных бібліятэчных кансорцыумаў (АРБІКОН) А.І. Племнека. Іх даклады раскрылі патэнцыял і перспектывы карпаратыўнага ўзаемадзеяння бібліятэк у нацыянальным, рэгіянальным і сусветным маштабе з мэтай фарміравання адзінай інфармацыйнай прасторы і падтрымкі інавацыйнага развіцця грамадства.

У завяршэнні круглага стала аб сваіх распрацоўках зрабілі паведамленне таксама і гаспадары – прадстаўнікі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Варта

падкрэсліць, што арганізатары канферэнцыі з вялікай увагай аднесліся да падрыхтоўкі дадзенага мерапрыемства, паколькі перад усёй рэспублікай і бібліятэкай у прыватнасці на самую бліжэйшую будучыню стаіць задача распрацоўкі інтэгральнага інфармацыйнага рэсурса – Нацыянальнай электроннай бібліятэкі Беларусі. Таму ўсе ўдзельнікі круглага стала прызналі неабходным развіваць міжнароднае супрацоўніцтва ў вобласці інфармацыйнага забеспячэння інавацыйнага развіцця грамадства; здзяйсняць больш цесную каардынацыю дзейнасці ў сферы фарміравання і набыцця інфармацыйных рэсурсаў для развіцця навукі, адукацыі і бізнесу. Таксама было прынята рашэнне павялічыць долю набыцця электронных інфармацыйных рэсурсаў у агульным аб'ёме камплектавання бібліятэк.

У той жа час у рамках канферэнцыі праходзіў яшчэ адзін міжнародны круглы стол «Кніга Беларусі ў кантэксце міжнародных кнігазнаўчых даследаванняў», пасяджэнні якога доўжыліся на працягу двух дзён. Гэты форум таксама меў вельмі прадстаўнічы характар: у яго пасяджэннях прыняла ўдзел значная колькасць кіраўнікоў і спецыялістаў бібліятэчных, музейных, навуковых, выдавецкіх і архіўных устаноў з Беларусі, Літвы, Польшчы, Расіі і Украіны – усяго было прадстаўлена 26 дакладаў.

Як паказаў шэраг выступленняў, кнігазнаўчыя даследаванні навуковых цэнтраў розных краін у цэлым ставяць перад сабою падобныя тэмы, а часам супадаюць нават у прадмеце і аб'екце даследавання. У той жа час, як было адзначана ўдзельнікамі круглага стала, часта мае месца няўзгодненасць навукова-даследчых прац паміж устаноўмаі розных краін і нават навуковымі цэнтрамі рознай ведамаснай падпарадкаванасці ў межах адной дзяржавы. У сувязі з гэтым агульнае меркаванне выступаюцаў зводзілася да неабходнасці больш цеснага ўзаемадзеяння паміж бібліятэкамі, архівамі, музеямі, навуковымі і адукацыйнымі ўстановамі краін – удзельніц канферэнцыі ў сферы даследавання агульнай кніжнай спадчыны. Была падтрымана прапанова арганізатараў канферэнцыі аб правядзенні комплексных міжгаліновых навукова-даследчых работ у вобласці бібліятэказнаўства, бібліяграфазнаўства і кнігазнаўства, абмене вопытам у сферы выяўлення, апісання, забеспячэння захаванасці і правядзення алічбоўкі каштоўных кніжных помнікаў.

У якасці адной з канкрэтных прапаноў была падтрымана ідэя ініцыяваць стварэнне на сумесных пачатках энцыклапедычнага выдання па гісторыі кніжнай культуры Беларусі, Расіі і Украіны. Таксама ўдзельнікі міжнароднага круглага стала пагадзіліся забяспечваць каардынацыю ўласных дзеянняў пры падрыхтоўцы да святкавання такіх юбілейных дат, як выданне Ф.Скарынай першай усходнеславянскай кнігі (да 2017 г.) і перамога ў вайне 1812 г. (да 2012 г.) і інш.

У апошні дзень канферэнцыі пры актыўным удзеле шырокай публікі прайшлі пасяджэнні фокуснага семінара «Бібліятэка ў сетцы: як і з кім мы маем зносіны» і трох секцый: «Бібліятэка як сістэмаўтваральны элемент інфармацыйнай інфраструктуры грамадства»; «Бібліятэчная інаватыка ў развіцці навукі, адукацыі і бізнесу»; «Электронныя рэсурсы бібліятэк у сістэме інфармацыйнага забеспячэння інавацыйнага развіцця грамадства». Усе пасяджэнні прайшлі ў прыезным і канструктыўным рэчышчы, былі арыентаваны на рашэнне актуальных праблем развіцця бібліятэчнай справы.

Па выніках правядзення названых пасяджэнняў удзельнікі канферэнцыі прынялі шэраг важных

рашэнняў, акрэслілі шляхі далейшых сумесных дзеянняў у вобласці развіцця бібліятэчнай справы і ўдасканалення інфармацыйнага абслугоўвання інавацыйнай дзейнасці. Удзельнікі канферэнцыі канстатавалі, што бібліятэкі ў сучасным свеце з'яўляюцца сістэмаўтваральным элементам інфармацыйнай інфраструктуры грамадства, яны іграюць выключную ролю ў падтрымцы і развіцці інавацыйнай стратэгіі кожнай дзяржавы, а таксама ў забеспячэнні захаванасці дакументальнай спадчыны, яе вывучэнні і папулярызацыі.

Высока былі ацэнены намаганні, прыкладаемыя бібліятэкамі, архівамі, музеямі, іншымі дзяржаўнымі і грамадскімі арганізацыямі з мэтай інфармацыйнага забеспячэння інавацыйнага развіцця дзяржавы, а таксама з мэтай вырашэння пытанняў прававога і тэхнічнага забеспячэння інфарматызацыі беларускага грамадства.

Прааналізаваўшы праблемы развіцця бібліятэчнай галіны, удзельнікі канферэнцыі звярнуліся да Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і мясцовых органаў дзяржаўнай улады з прапановамі распрацаваць комплексную праграму бесперапыннай бібліятэчна-інфармацыйнай адукацыі для ўсіх узроўняў падрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі: ад падрыхтоўкі бібліятэчных спецыялістаў у навучальных установах да адаптацыі супрацоўнікаў бібліятэк і выкладчыкаў. Таксама было прапанавана разгледзець пытанне павелічэння фінансавання як развіцця камп'ютарнага парку бібліятэк краіны, так і яго мадэрнізацыі, у тым ліку з мэтай забеспячэння шырокапапаласнага доступу цэнтральных бібліятэчных сістэм і іх філіялаў да сеткі Інтэрнэт.

Удзельнікамі канферэнцыі ўхвалена практыка правядзення навукова-практычных канферэнцый, семінараў па абмену вопытам у краінах, прадстаўленых на канферэнцыі, сумесных публікацый па праблемах захавання дакументальнай спадчыны; выказана падзяка Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь, Бібліятэчнай Асамблеі Еўразіі, Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі і Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі за арганізацыю і правядзенне канферэнцыі; падтрымана просьба да суарганізатараў канферэнцыі і надалей аказваць садзейнічанне ў ажыццяўленні рэгіянальнага і міжнароднага супрацоўніцтва з мэтай павышэння эфектыўнасці інфармацыйнага забеспячэння інавацыйнага развіцця грамадства.

Summary

The author informs about the results of the VI International Bibliological Conference.